

Socialjourens studieresor till Glasgow 071114 – 071117 och 071121- 071124

Resornas syfte: Att studera arbetet vid Glasgows socialjour, samarbetet mellan jouren och myndigheter och andra organisationer och inhämta kunskap och inspiration för metodutveckling i den egna verksamheten.

Eftersom Stockholms socialjour under resetiden måste kunna hållas öppen med normal kapacitet, genomfördes studiebesöken i två omgångar, 071114 – 071117 och 071121 – 071124.

Studiebesök gjordes vid The Social Stand-by Service, The Hamish Allan Center och Strathclyde Police Headquarter.

The Social Stand-by Service

Socialjouren i Glasgow benämns The Social Stand-by Service, och före vår avresa hade kontakt etablerats med några av kollegorna där, som på ett imponerande sätt organiserat vårt program för möten och studiebesök och tog emot oss med stor generositet och gedigna kunskaper om Glasgow, stadens administrativa organisation, sociala problem och de lagar och arbetsmetoder som reglerar arbetet och samarbetet med andra myndigheter och organisationer.

Under studiebesöket vid The Social Stand-by Service träffade vi enhetschef Jim Lativy, mental health-officer David Watson, socialarbetaren Sien McKinnon, gruppledaren Mary Green och den numera pensionerade socialarbetaren Dick Moori.

The Social Stand-by Service fungerar som övergripande jourverksamhet för ungefär halva Skottland med en befolkning på 2,4 miljoner människor och är därmed Storbritanniens största socialjour. Glasgow, som har 685 000 invånare, och övriga kommuner i sydvästra Skottland har gemensam socialjour, och 34 000 dokumenterade ärenden/år handläggs, förutom att rådgivning, upplysningar och hänvisningar lämnas.

Bemanningen av verksamheten är anpassad till ärendefrekvensen:

Under vardagar mellan kl.16.30 och 01.00 är 8-10 socialarbetare i tjänst, och mellan kl.01.00 och 09.15 arbetar minst fyra personer. Utöver det finns en ansvarig operativ gruppledare.

Under helger tjänstgör 10-11 socialarbetare samt den operative grupplederen.

Totalt har The Social Stand-by Service 56 anställda, inklusive chefer och administrativ personal, men eftersom Skottland är stort med långa restider och med svårtillgängliga öar, kompletteras verksamheten med lokala socialarbetare, som arbetar efter ett beredskapsschema. De lokala socialarbetarna anlitas när restiden från Glasgow är längre än en timmas bilresa. Eftersom hembesök är tidskrävande, är det viktigt att socialarbetarna gör korrekta bedömningar av hur angelägna hembesöken är. Socialarbetarna är också skickliga när det gäller att lösa problem per telefon.

Privatpersoner ringer gratis till The Social Stand-by Service. Myndigheter har tillgång till ett annat telefonnummer för att jouten lättare skall kunna prioritera de inkommande samtalen.

Samarbetet med polisen är omfattande och väletablerat, och de båda myndigheterna har tillsammans utarbetat ett samarbetsdokument med rutiner som båda parter är överens om. Detta är mycket viktigt med tanke på barn i familjer där våld förekommer. – Se nedan.

Ekonomiskt bistånd handläggs inte vid The Social Stand-by Service utan vid en separat enhet, the Benefit-office, som vid behov kontaktas.

Direktbesök tas i regel inte emot vid The Social Stand-by Service.

Bedömningar vid psykiatrisk tvångsvård kan göras av socialarbetare med specialkompetens och statlig delegation inom psykiatri. Dessa socialarbetare benämns "mental-health officer" och kallas in för en andra bedömning vid psykiatrisk tvångsvård.

En "appropriate adult" är en för ändamålet specialutbildad person som The Social Stand-by kan tillkalla när polisförhör skall hållas med en förståndshandikappad person eller andra personer som har svårt för att förstå frågor och sammanhang. Uppgiften är att under polisförhör och under eventuell rättegång finnas med som stöd och sörja för att den förhörde verkligen förstår vad han svarar på.

Asylsökande och ensamkommande barn tas om hand av ROC, som är en frivilligorganisation vars uppgift är att bistå flyktingar.

Kris-och katastrofberedskap är också en av The Stand-by Service's viktiga arbetsuppgifter. Det är deras ansvar att tillsammans med hälsovården leda arbetet och upprätta samlingsplatser med praktiskt och psykosocialt stöd för de drabbade. En grupp representanter från olika verksamheter som arbetar med kriser och katastrofer har regelbundna träffar och gemensamma övningar. Vid olyckor och katastrofhändelser noteras noggrant de drabbades namn, så att man i efterhand skall kunna informera om vilken sorts hjälp och stöd som kan erbjudas.

En utvärdering av The Social Stand-by Service's verksamhet har genomförts i form av en oberoende enkätundersökning riktad till polis och sjukvård. Enkätundersökningen visade ett mycket gott resultat med sällan förekommande missnöje eller klagomål.

The Hamish Allan Centre

I Glasgow, liksom i alla andra stora städer, är hemlösheten ett problem, och vi besökte därför The Hamish Allan Centre, vars uppgift är att på stadsfullmäktiges uppdrag bistå stadens hemlösa. Jerry Marns, koordinator för socialt arbete i Glasgow, redogjorde för arbetet med hemlöshetsproblematiken.

Tidigare var det sociala arbetet i Glasgow organiserat i nio geografiska områden men är nu i stället baserat på fem områdesteam. Dessa team består av sjukvårdspersonal, beroendebehandlare, psykiatriker och socialsekreterare. Arbetsorganisationen bygger på samverkan och samlokalisering.

Enligt skotsk lag har de hemlösa rätt till bistånd i form av tillfälligt logi i avvaktan på att annan bostadsansökan utreds och prövas - även för hushåll som tidigare blivit vräkta, hjälp att göra en ansökan oavsett varifrån den hjälpsökande kommer och i vanliga fall bor, rätt att i sin ansökan inkludera de personer som skall bo med den hjälpsökande, rätt till skriftligt svar på vad staden tänker bistå med - skriftligt svar inom 28 dagar, rätt att överklaga myndighetens beslut, rätt till råd och information om hemlöshet, bostäder och information om organisationer som bistår med överklaganden och säkerställer den hjälpsökandes rättigheter. Anställda i staden har också skyldighet att bistå med sådant.

Arbetet med hemlöshet bedrivs på ett stadsövergripande plan och har en egen organisation. De stora masshärbargen som tidigare fanns och endast erbjöd logi för natten har stängts och ersatts av små, specialiserade boenden, där man arbetar utifrån den enskilda individens behov. De flesta hemlösa har sådana problem som medfört att de blivit hemlösa, och man arbetar därför med de bakomliggande problemen så att den bostadslöse skall kunna få och behålla en bostad. De flesta kommer ursprungligen från Glasgow, och ett fåtal är inflyttade.

Orsaker till hemlöshet

Den vanligaste orsaken till vräkning från bostaden är utebliven hyresinbetalning, dvs en effekt av ekonomiska problem.

En annan stor kategori hemlösa kallas "rough sleepers", dvs utesovare som undvek de tidigare stora masshärbargena, där miljön var ganska farlig med drogmissbruk och våld. Ytterligare en kategori hemlösa utgörs av personer med psykisk ohälsa.

Personer med sociala problem eller familjekonflikter hamnar också ofta i hemlöshet.

En speciell grupp hemlösa är återvändande soldater och krigsskadade personer.

Antalet hemlösa

Enligt gjorda beräkningar har ca 1000 av de hemlösa vid Hamish Allan Centre sociala problem och ca 600 har missbruksproblem. Dessutom ingår 50 individer i ett projekt som arbetar med hemlösa familjer. 27 % av de hemlösa är i åldrarna 18-25 år.

Resurser

Den av stadsfullmäktige beslutade organisationen är uppdelad i olika team, bl.a. familjeteam, ungdomsteam och kriminalvårdsteam. Dessutom bedrivs förebyggande informationsarbete och arbete med bedömningar för att bistå samarbetspartners. Eftersom en vanlig orsak till hemlöshet är vräkning efter obetalda hyror, bedrivs arbete med budgetplanering för dessa hushåll.

Ungefär 1000 anställda arbetar med missbruksproblematik, 40 anställda arbetar med barn- och familjeärenden och fyra personer är speciellt anställda för att arbeta med en grupp som består av ca 50 ungdomar i åldrarna 16-21 år.

Den stora grupp ungdomar som för närvarande prioriteras är i åldrarna 18-25 år och har vuxit upp på barnhem eller i fosterhem.

Placeringar på barnhem och i fosterhem har ofta inneburit misslyckanden, och nu försöker man i stället bistå familjerna så att barnen skall kunna stanna hos sina föräldrar. Om stöd och bistånd skulle visa sig vara otillräckliga åtgärder, kan placering i familjehem ske.

Förutom tidigare nämnda små, specialiserade enheter för hemlösa finns en särskild barn-och familjesektion och ett kvinnohärbärge. Vid kvinnohärberget utarbetas för närvarande en enhet med specialkompetens med inriktning på hemlösa kvinnors behov och problem.

Ambitionen är att kunna erbjuda de hemlösa en lägenhet.

I anslutning till Hamish Allan Centre - Homeless Partnership Center finns lägenheter för familjer. Tanken har varit att erbjuda ett långsiktigt boende, men lägenheterna fungerar ofta som tillfälligt akutboende, en sorts "bed&breakfast". Kontinuitet i barnens tillvaro anses

mycket viktigt, och buss-och taxiresor till och från skolan och de olika boendena är därför en stor utgiftspost.

Det finns särskilda lågtröskelboenden för krigsveteraner. Där erbjuds fyra mål mat per dag för att minimera de boendes hälsoproblem. I dessa boenden tillåts krigsveteranerna föra in alkohol.

Generellt bedrivs arbetet med hemlösa i Glasgow i nära samarbete med frivilligorganisationer.

Staden bedriver också renoveringsarbete och nybyggnadsarbete i tidigare förslummade förorter, där fattigdomen medfört missbruksproblem och kriminalitet.

Hjälpökande EU-medborgare och hjälpökande från länder utanför EU

Den ökade rörligheten mellan de olika EU-länderna har i Skottland liksom i andra delar av Västeuropa lett till att medborgare från andra EU-länder kommer för att söka arbete och boende utan att under vistelsetiden ha sin försörjning ordnad. Till Skottland kommer åtskilliga EU-medborgare från Bulgarien och Rumänien. EU-medborgare i den situationen beviljas inte bistånd till logi och uppehälle mer än undantagsvis - det kan röra sig om tillfälliga åtgärder för barnfamiljer i avvaktan på bistånd till hemresa eller logi till missbrukare eller psykisk sjuka som skall återvända till hemlandet.

Även icke EU-medborgare, ofta från Senegal eller Nigeria, ansöker om logi och uppehälle vid socialtjänsten i Glasgow. Deras ansökningar avslås. Undantag görs för familjer med småbarn. Dessa familjer beviljas logi i avvaktan på eventuellt uppehållstillstånd.

En del hemlösa kinesiska kvinnor har uppmärksamats. Dessa kvinnor är ofta offer för människohandel för sexuella ändamål och upptäcks vanligen först när de blivit svårt misshandlade och hemlösa.

Strathclyde Police Headquarters

Eftersom samarbetet mellan Glasgows socialjour och polisen är mycket välutvecklat i ärenden som gäller våld i familjer, besökte vi den polisstation som har samma upptagningsområde som socialjouren, alltså hela sydvästra Skottland. Vi blev mycket vänligt mottagna och grundligt informerade om polisens arbete av polismästaren David Leach, kriminalinspektör Claire McAvoy, chef för familjeskydds-och familjevårdsenheten, chefsutredare Karlyn McCluskey vid den våldspreventiva enheten, kriminalinspektör Maxine Martin vid ledningsgruppen för barnskydd och chefsintendent John Carnochan, chef för den våldsförebyggande enheten.

Glasgowdistriktet

Glasgows polisdistrikt omfattar hela sydvästra Skottland. Antalet våldsbrott är mycket högt, och 70 % av Skottlands kriminellt belastade personer bor inom upptagningsområdet. Egendomsbrotten har minskat, men våldsbrotten ökar. Statistisk visar att antalet mord bland män i åldrarna 10 – 29 år är 5,3 per 100000 invånare i Skottland jämfört med 1 per 100000 invånare i övriga Storbritannien. Enligt polisen finns ett tydligt samband mellan våldsbrott, våldstraditioner och alkoholförtäring. 76 % av både brottslingar och brottsoffer har visat sig vara alkohelpåverkade.

Mörkertalet vad gäller anmälningar om våldsbrott är stort, och polisen räknar med att endast 30 % av brotten anmäls. Polisen har inlett samarbete med sjukvården för att undersöka mörkertalet och kartlägga skillnaderna mellan anmälda och icke anmälda brottskaraktär.

Polisorganisationen

Polisdistriktet är uppdelat i åtta områden. Organisationen har totalt 7500 poliser och 3000 civilanställda.

Totalt 200 poliser i de åtta områdena arbetar inom familjeskydds/familjevårdsenheten (Family Protect Unit), som är en paraplyorganisation för arbetet med alla familjerelaterade brott. Majoriteten av dessa poliser arbetar med fall som gäller brott mot kvinnor och barn.

Brottsprevention

I brottspreventivt syfte har Glasgows myndigheter inrättat ett system med övervakningskameror, något som av våldsbrottsstatistiken inte lett till minskad våldsbrottslighet men som möjligen kan bidra till ökat antal uppklarade brott. Poliserna visade filmsekvenser från de tätt stationerade övervakningskamerorna och hade gjort en film av dessa filmsekvenser, där ett gäng ungdomar i åldrarna 11-13 år beväpnade med bälten och knivar var ute för att slåss. Gänget bestod av både pojkar och flickor, men flickorna var inte aktivt våldsutövande.

Problemen med våld i ungdomsgäng är stort, och poliserna ansåg att det ofta handlar om ungdomar som själva varit utsatta för våld i familjen från tidig ålder och att problemen kan lösas först när man kommer till rätta med våldet inom familjerna.

Enligt polisen behövs vidare en långsiktig plan för brottsprevention, och de poliser vi träffade hävdade att våldet finns i kulturen och mansrollen. Våldet utövas i familjen och ärvs i familjen. Det finns en stolthet i att utöva våld, och många unga män visar med stolthet upp "the Glasgow scar", ett knivärr de under slagsmål fått i ansiktet.

Tidiga insatser anses nödvändiga, t.ex. föräldrautbildning och ekonomiska satsningar på åldrarna 0-3 år bör enligt polisen ha högsta prioritet för ett verkningfullt förebyggande arbete. Polisen i Glasgow besöker också skolor och talar med eleverna om hur man hanterar aggressioner utan att utöva våld.

Våld inom familjen

För femton år sedan arbetade polisen ytterst sällan med det våld som även då utövades i familjerna. De anmälningar som idag görs har i regel föregåtts av ca 35 våldsincidenter i den berörda familjen, och det är vanligtvis en granne som kontaktar polisen. För att underlätta att anmälan görs även av den våldsdrabbade har polisen placerat ut telefoner att ringa gratis från t.ex. på sjukhusens akutmottagningar.

Bland de anmälda fallen har det visat sig att 24 % av våldsoffren tidigare varit utsatta för misshandel i hemmet.

Samverkan mellan myndigheter och utbildning av myndigheters personal när det gäller våld i familjen beräknas kunna bidra till att förkorta handläggningstiderna för familjevårdsärenden i domstolarna, att riskbedömningarna blir säkrare och att den som utsatts för våld, vanligen kvinnan, omedelbart får kännedom om domens innehåll.

Barn som far illa - myndighetssamarbete i utredningssituationen

Lagstiftningen i Skottland innehåller ingen lag mot barnmisshandel, men samma anmälningskyldighet till socialtjänsten finns som i Sverige.

Vid utredningar om barn som utsatts för våld i familjen arbetar polis och socialtjänst tillsammans i de flesta fall. De olika utredningsmomenten genomförs i enlighet med en myndighetsgemensam arbetsplan, och man använder i vissa delar en mycket omfattande

manual. Polisen genomför förhöret i närvaro av socialarbetarna. I vissa fall, om barnet föredrar att samtala med socialarbetaren, genomför denne förhöret, som alltid videofilmas. Det filmade förhöret med barnet används sedan även under rättegången, om man bedömer att barnet själv inte kan eller bör närvara.

Öppna frågor, som inte får vara ledande, ställs till barnet under förhöret. Detta är mycket viktigt, eftersom barn annars ger de svar de tror att intervjuaren vill ha.

Barnets föräldrar och andra vuxna som är viktiga i barnets tillvaro förhörs också. Det anses att så mycket information om barnet som möjligt är till barnets bästa, och under den ärendediskussion som sedan följer mellan polis, socialtjänst, skolhälsovård och lärare diskuteras ärendet öppet utan hinder av sekretesslagstiftningen. Barnets skyddsbehov anses väga tyngre än sekretessen.

The Sheriff, den högste ansvarige för grevskapet, är den som undertecknar beslutet om omedelbart omhändertagande av barn. Polisen kan i brådskande fall aktualisera barnet för ett akut omhändertagande i 24 timmar om det bedöms nödvändigt att flytta barnet från dess hemmiljö. Denna åtgärd får således endast vara temporär och följs vanligen av en utredning i samverkan mellan berörda myndigheter.

Jämförelser och reflexioner:

För personalen vid Stockholms socialjour var det viktigt att få inhämta kunskap och inspiration under studiebesöken. Städerna Stockholm och Glasgow är jämförbara i storlek, och de problem de båda socialjourernas personal möter är i stora stycken desamma. Skillnader finns i lagstiftningen mellan länderna när det gäller t.ex. barnmisshandel, sekretess, unga lagöverträdare, tvångsvård av missbrukare och psykiskt sjuka samt prostitution. Diskussioner om att införa lagstiftning mot fysisk bestraffning av barn ("smacking") har förekommit i Storbritannien, men ingen sådan lagändring har kommit till stånd, eftersom en sådan lag inte ansetts förankrad hos medborgarna.

Myndighetssamverkan i utredningar runt barn som far illa diskuteras och genomförs i båda länderna, och arbetsmetoderna liknar varandra, men Glasgows socialjour föreföll ha ett mer etablerat myndighetssamarbete än Stockholms socialjour. Vid Stockholms socialjour pågår sedan något år tillbaka projekt för utökat myndighetssamarbete, och studiebesöken i Glasgow kan tjäna som kunskaps- och inspirationskälla i detta sammanhang.

Hemlösheten är ett stort och ständigt aktuellt problem i både Glasgow och Stockholm. I Glasgow har man stängt de stora härbärgena och öppnat mindre boendeenheter med specialinriktning på olika kategorier hemlösas behov. En liknande förändring är önskvärd i Stockholm.

Vid studiebesöken blev vi synnerligen väl emottagna. Lunch med "Lord the Provost" (dvs. borgmästaren) och visning av det vackra "stadshuset" var mycket uppskattade inslag i besöken. Personalen vid The Social Stand-by service hade på ett föredömligt sätt planerat vårt besök och såg till att besöken fick ett mycket bra och meningsfullt innehåll.

